

Ötən əsrin sonlarında Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etsə də, o dövrdə hakimiyyətdə olan rəhbərlərin sərə-təslizliyi ucbatından dövlətin dayaqlarını möhkəmləndirmək mümkün olmamış, bir tərəfdən Ermənistanın işğalçılıq siyasəti, digər tərəfdən ölkə daxilindəki çəkişmələr uzun illər sonra yenidən qazanılmış müstəqilliyi itirmək təhlükəsi yaratmışdı.

Mərkəzin əli ilə hakimiyyətə gətirilən və onların diktəsilə hərəkət edən ozamankı rəhbərlik məhz imperiyanın maraqlarına xidmət edir, xalqın tələblərini yerinə yetirmək, respublikanın ərazi bütövlüyünü qorumaq, daxiləki separatçı meyilləri aradan qaldırmaq əvəzinə, ermənilərin Qarabağla bağlı iddialarına etiraz edən xalqa təzyiq göstərirdi. Öz torpaqlarını, konstitusiyə hüquqlarını qorumaq üçün ayağa qalxan millətin azadlıq mübarizəsinin qarşısını almaq məqsədli mərkəzi hakimiyyət xalqın başına hər cür müsibət gətirməyə hazır idi və bundan çəkinəcək yeri də yox idi. Artıq Azərbaycan xalqının himayədən, arxa-dayağı olan, onu rus şovinizmindən, erməni milliyyətçiliyindən qoruyan Heydər Əliyev məqsədli şəkildə siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdırılmış və ona qarşı kampaniya başlatılmışdı.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 102-ci ildönümü ərəfində o dövrdə baş verən hadisələr barədə müsahibimizin fikirlərini oxucularımıza təqdim edirik.

– Hidayət müəllim, məlumdur ki, ötən əsrin 80-ci illərin sonu, 90-cı illərin əvvəllərində ulu öndər Heydər Əliyevə qarşı təxribatlar həyata keçirilmişdi. O dövəmlərdə dövlət məmuru kimi hadisələri daha yaxından izləmək imkanınız var idi. Fikirləriniz oxucularımız üçün maraqlıdır.

– Daşnak ideyalannın həyata keçirilməsi, antitürk, anti-Azərbaycan kampaniyasının genişlənməsi işində Heydər Əliyev ermənilər üçün həqiqətən böyük maneə idi. 1987-ci ilin 25 oktyabrında Ulu Öndər ali vəzifədən istefa verəndən heç bir ay keçməmiş xalqımız, torpağımız qarşı çoxdan hazırlanmış təcavüzün ilk işartıları gördüdü, akademik Aqanbəyov "Humanite" qəzetinin səhifələrində dünyaya car çəkdi ki, bəs... "Dağlıq Qarabağ Ermənistanı imiş" ...Sonsuz faciələr, nəhayətə qədər cinayətlər də buradan başladı...

Gün kimi aydındır ki, Qarabağ "problem"ini bu şəkildə uydurmaq, acı bağışmaq kimi uzatmaq, 20 Yanvar, 26 Fevral genosidlərini törətmək, ölkə ərazisinin beşdəbirini işğal etmək, bir milyon soydaşlarımızı yurdlarından qovmaq, xalq hərəkətinin özündə ləyaqətli adamlar ola-ola siması, əqidesiz, gündə bir havaya züü tutan "komsomol"ları, "drujinik"ləri iqtidardə məsul postlara yerləşdirərək onları Azərbaycana düşmən bir nöqtədən idarə etmək üçün Heydər Əliyev yalnız Siyasi Bürodan deyil, bütün siyasət aləmindən uzaqlaşdırılmışdır və bunun üçün yalnız M.Qorbaçovun hikməsi, erməni avantürizminin təxribatları bəs deyildi, Azərbaycanın özündə də dayaqlı nöqtələri yaradılmışdı. Kamran Bağırovun sərəşəslizliyi, qətiyyətsizliyi, Moskvanın buyruqlarını sözsüz yerinə yetirməsi Sumqayıt hadisələri törədiləndəkdə, Qarabağ məsələsi qızışdırılanaqədər kifayət idi. Azərbaycana qarşı itiricani genişləndirmək, Heydər Əliyevi nəyin bahasına olursun-olursun nüfuzdan salmaq məqsədilə bütün variantlara əl atırdılar. Bunun üçün hətta respublikanın yüksək rəhbər kreslosuna növbəti ağır cinayətlərin təşkilatçısı və icraçısı, bir sözlə, Azərbaycan, xalqa daxil olmayan kimsə əyləşdirilməliyd. İmperiyanın xüsusi xidmət orqanları da, Qorbaçov da bu kimsəni çox axtarmadılar, çünki çoxdan tanıdıkları Vəzirov bütün "keyfiyyətləri" ilə bu standartla tamam üst-üstə düşürdü. "Biz hələ ki... şahid deyilik"dən sətilər yada düşür: "Televiziya ilə göstərilən səhnə heç gözümüzün qabağından getmir: iki qonşu respublikanın rəhbərləri dəyişdikdən dərhal sonra təzə "liderlər" Qazaxda görüşüldü və bir kənddə əməklərlə beş-on dəqiqəlik söhbətdə Harutyunyan iki dəfə təkrar etdi: mən çox sadəm ki, sizdə birinci katib yoldaş Vəzirov seçildi. Bu erməni səvnci elə o vaxtlar da mənə çox düşündürdüdü: niyə səvncilərdən... Bir-birini yaxşı tanıdıqları üçünmü? Məgər bu tanışlıqda nüfuz, ağıl, zəhmətsevərlik üstünlüyü Vəzirovun tərəfindəydimi (elə olsaydı, sevinməzdilmi)..." Məgər Azərbaycana qarşı elan edilməmiş müharibə hazırlananda Harutyunyan Ermənistanı MK bürosunun üzvü və respublika hökuməti tərkibində ikinci şəxs deyildimi?

Harutyunyan Vəzirovu həqiqətən yaxşı tanıyırdı. Vəzirov Ümumittifaq komsoمولu MK-nin katibi işləyəndə o, Ermənistan komsoمولuna başçılıq edirdi və sonra Vəzirovun kabinetində əyləşdi, onun vəzifəsini tutdu. O illərin komsoمولunda bir cəhət vardı ki, adamlar bir-birlərini tez tanıyırdılar. Özü də eyni xətt üzrə biri Moskvada, o biri isə respublikada ola! Qorbaçov da Stavropol diyarında komsoمولi başçısı olanda Vəzirovu yaxşı tanımışdı, şübhəsiz, elə bu tanışlıq onu Pakistandan gətirib Azərbaycana rəhbər təyin etməmişdi ki, əməllərini üsulluca, sakitcə həyata keçirə bilsin və proqnozunda... yanlışlarmışdı!

Vəzirov qaragüruhu vaxtı yalnız Moskvanın "muzdlu jurnalistləri" deyil, Azərbaycanın bir qrup tanınmış tanınmamış "qələm əhli" də böhtan,

yalan, riya, şəər yansına çıxmışdı. Mərkəz öz namizədində yanlışlarmışdı, irtica planı detallarıncan həyata keçirilirdi. O iyrimi ay xalqa diqqətini erməni hərbi-siyasi irticasından yayındırmaq üçün "qoz ekilən", "hamam tikilən" Azərbaycanın milli məniylinin, ləyaqət və şəərəfinin məsxərəyə qoyulduğı dövr idi. Milli haqlarımızın tapdalandığı, böhtanların, yalanların meydan suladığı bir vaxtda Heydər Əliyev Sov.İKP MK-nin aprel plenumunda (1989-cu il) Mərkəzi Komitənin tərkibindən istefa çıxışında Qorbaçov Siyasi Bürosunun və onun Vəzirov kimi siyasi bəmbəlisinin düz gözlərinin içinə, bütün ölkəyə bəyan etdi:

"...Son vaxtlar mətbuatda mənim Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi

Müsahibimiz görkəmli şair-dramaturq, dövlət xadimi Hidayət ORUCOVUR

olduğum dövrdəki işimə tənqidi qiymət verən məqalələr dərc olunmuşdur. Əgər həmin məqalələr obyektiv xarakter daşısaydı, sağlam təmələ əsaslanmış olsaydı, mən onlara baş qoşmaz, adi bir hal kimi baxardım. Lakin ne bu, ne də digər keyfiyyətlər olmadığı üçün həmin məqalələr məndə etiraz hissi doğurur, qəlbimə yara vurur. Həmin məqalələri təhlil etməklə vaxtınızı almaq istəməzdim, lakin deməyi lazımlı hesab edirəm ki, mən həmin məqalələri qarəzli, qeyri-obyektiv, sübuta-dəlilə əsaslanmayan yazılar kimi rədd edirəm. Qeyd etmək istəyirəm ki, bütün bu məqalələr mənim Azərbaycanda işlədiyim dövrdə sui-istifadələrə və müxtəlif pozuntulara görə rəhbər vəzifələrdən azad edilmiş və partiya məsuliyyətinə cəlb olunmuş ayrı-ayrı şəxslərin sözlüyə yazılır. Onlar öz-lərinin subyektiv xudbin hissələrindən çıxış edərək, məndən şüas alırlar, yanlış məlumat verməklə mətbuat orqanları işçilərini çaşdırırlar. Həm də təəssüf ki, məqalə müəllifləri bir-tərəfliyyəyə yol verir, digər tərəfin rəyini aydınlaşdırmağı lazımlı bilmirlər. Bele bir vəziyyəti isə, çətin ki, normal vəziyyət hesab etmək olar.

Dağlıq Qarabağda hadisələrə əlaqədar mənim ünvanıma söylənən iradlarla da razılığa bilmərəm. Bu iradların heç bir əsası yoxdur. Muxtar vilayətdə və onun ətrafında mürtəkkəb vəziyyət yaranmışdır və həmin vəziyyəti dərinədən, düşünlü şəkildə, başlıcası isə obyektiv-cəsinə təhlil etmək lazımdır. Burada emosional münasibət yolverilməzdir.

Mən Azərbaycandan 1982-ci ildə çıxmışam, Dağlıq Qarabağda hadisələr isə 1988-ci ildə başlanmışdır. Mənim Azərbaycanda işlədiyim dövrdə Dağlıq Qarabağda vəziyyət normal idi, sabit idi. Məllətlərərsə münasibətlər zəminində heç bir mənfəi hallar yox idi. Dağlıq Qarabağda təz-tez olur, xoş rəftarla qarşılaşdım və qarşımda bu cür xarakterli heç bir məsələ qoyulmurdu. Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi işlədiyim bütün dövr ərzində Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibindən çıxarmaq barədə birçə məktub da, birçə ərizə də daxil olarmışdı. Yeri gəlmişkən, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsinə dair göstəriciləri Azərbaycan və Ermənistan üzrə orta respublika göstəricilərindən yüksəkdi.

...Bütün dediklərim şəxsi məsələ kimi görünlə bilər, lakin zənnimcə, bu, ümumi xarakterli məsələdir, çünki söhbət ədalətli olmaqdən, obyektivlikdən gedir.

Axırda demək istəyirəm ki, Bakıda və Moskvada çalışarkən mən doğru-düzgün və vicdanla işləmişəm, vaxtım qızıqırlanmadan işləmişəm, özümü bütünlüklə işə həsr etmişəm, heç kimi təqib etməmi-

şəm, heç bir tayfam, dəstəmə olmamışdır, sui-istifadələrə, mənfəi hallara qarşı fəal mübarizə aparmışam və nəticədə özümə çoxlu düşmən, gəniz ürək infarktı qazanmışam".

O bədnam "təmizləmə" plenumunda MK-nin rəhbər orqanlarından istefa verən 110 nəfər partiya-dövlət xadimindən (onların içində həqiqətən görkəmliləri çox idi) Heydər Əliyevə söz verilməsi də bu bö-yüq şəxsiyyətin ən çətin məqamlar-da qətiyyətinə, sarsılmaz iradəsinə, müdrikiyyətinə, ən başlıcası isə rəqib-düşmən tərəfin də onun səfəliq və mətin iradəsi qarşısında təslim ol-masını bir daha təsdiqlədi. Külli itxi-

taleyüklü məsələlərdən, milli problemlərdən yayındırmaq, Yuxarı Qarabağı Azərbaycandan ayırən idarəetmə strukturları yaratmaq və ləvəvəndə hazırlanmış, Moskvada təsdiq edilmiş planları həyata keçirmək məqsədi güdüldüdü. "Dürğünluq ille-ri" adlandırıldıqları, əslində isə Azər-baycanın həqiqətən inkişaf dövrü olan vaxtlar səğına-soluna lənətlə-yən mətbuat xalqa inamsızlıq, fəali-yətdə qeyri-müəyyənlilik, lap dəhşət-lisi - unutulmuş tələqin edirdi. Ötən il-ləri "dürğünluq" sayan siyasi rəhbər-lər və onlara dən tutan "əhli-qələm" respublikanı əslində dürğünluq, da-masını bir daha təsdiqlədi. Külli itxi-

bət əslində Vəzirovun istefasından gəddirdi. Bəs bu məsələ indiyə kimi niyə həll olunmamışdır? Yalnız dü-nənə Bakı şəhərinə ordu yeridildik-dən, qırğın və dağıntılar baş verdik-dən sonra Vəzirov Azərbaycandan əslində qaçmışdır. Bu, böyük səhv-dir. Ən böyük səhv isə, sözsüz ki, qeyri-ciddi, bu yüqşək vəzifəyə əsla yaramayan adamın bir vaxt Azər-baycan Kommunist Partiyası Mərkə-zı Komitəsinə birinci katib təyin edil-məsi idi. Ancaq iş təkçə bununla bit-mir. İndi yanvarın 19-dən 20-nə ke-çən gecə baş vermiş və bunı gün də davam edən faciənin üstündə da-yanmaq istəyirəm. Hesab edirəm ki,

Ölkənin istiqlalı üçün son sözü xalq dedi

Müsahibimiz görkəmli şair-dramaturq, dövlət xadimi Hidayət ORUCOVUR

Heydər Əliyevin təmkinli səsi vaxtaşırı xarici radiolardan gəlirdi. Müsahibələri müxtəlif agentliklər və-sitəsilə yayılır, uzaq-uzaq ölkələrin nüfuzlu qəzetlərində, jurnallarında çap olunurdu. Azərbaycanda bu bə-rəd çox az adamın məlumatı vardı. Çünki Vəzirova və onun "əhli-qələ-minə" o müsahibələrin adlarını belə çəkmək təhlükəli idi. Hər hansı mü-sahibəsinin adı çəkilsəydi və ya bir fikrinə münasibət bildirilsəydi, bütün Azərbaycan maraqlanacaqdı ki, o müsahibələrdə daha nələr var və bir də ki, xalq ne Vəzirovun sayıqlama-larını, "xiyar-pomidor bazarını", "May bayramında kəfə dəvətinə" qəbul edirdi, ne də onun cizmə-qaralarının "podval-podval" sicilləmələrini.

Vəzirovun "missiyası" Yanvar soyqırımında başa çatmalıydı, belə də oldu, lakin o başqesən ordunun Azərbaycana yerildiməsini əsaslan-dırmaq üçün Moskvanın soyqırımqa-bağı tapşırğını səliqə-sahmanla, də-ağır xəstələndənə, K.Çernenko iş qabiliyyətini itirəndə... siyasi şərhçilə-r, sovetoloqlar birmənəli şəkildə bildirirdilər ki, ölkədə birinci şəxs və-zifəsinə yegənə layiqli namizəd Heydər Əliyevdir, lakin azərbaycan-lı olması onun bu vəzifəyə seçilmə-sinə imkan vermir.

Həmin çıxış Şəxsiyyətin o dövr-ədə şəərəfi fəaliyyəti, vicdanlı həyat yolu, həqiqətən zəfər çalacağına inə-mi barədə kəsərləri rıçət, dəyərləri mani-festdir. Ayağı torpaqdan, əli haqq-ədələtdən taməm üzülməmiş, dinlə-mək və eşitdiyi barədə az-çox düş-ünmək qabiliyyəti olan hər kəs inə-mi ki, belə dərin, köklü, əsaslı ar-qumentli, təkzibedilməz faktlarla süyənmiş çıxışdan sonra Qorbaçov-un "perestroika" şırmasının böhtan kampaniyası dayandırılacaq, təkçə Azərbaycanda deyil, o vaxtki Sovet-lər Birliyində böyük nüfuz sahibi olan Heydər Əliyev şəxsiyyətinə qə-rəzli münasibətə son qoyulacaq, heç olmasa, onun sakit yaşamaq haqqı özünə qaytarılacaqdır. Lakin adi əxlaq normalarını gözleməyən "rəhbərlərin" idarə etdikləri ölkədə bu da mümkün deyildi.

– Başlıca məqsəd Azərbaycanda xalqın qarşı tərəfdən təcavüzü unutturmaq, xalqı öz ali məramından yayındırmaq idi. Hadisələr necə cərəyan edirdi?

– Bəli, bütün bunları "üsulluca", maneəsiz həyata keçirmək üçün, hər şeydən önce, Heydər Əliyevi bütün hadisələrdən və proseslərdən kənarlaşdırmaq gerekirdi. Çirkin məqsədlərinə nail olmaqdan ötrü min üsula əl atırdılar. Məsələn, Vəzi-rov Heydər Əliyevlə xalq hərəkətinə gah eyniləşdirir, gah da qarşı-qarşı-ya qoymağa cəhd göstərir. Hər iki halda millətin, ictimaiyyətin diqqətini

Azərbaycandakı vəziyyəti öz axarı-na salmaq, siyasi həyatdakı qeyri-sabitliyi nizamlamaq üçün kifayət qədər imkan olmuşdur. Təəssüf ki, Azərbaycan rəhbərliyi bu imkandan istifadə edə bilməmişdir".

Bu gün hamıya gün kimi aydındır ki, 19 yanvarda Azərbaycanı cəmi or-du hissələri deyil, xüsusi təyinatlı başqesən dəstələr yeridilmişdi. Bu-na görə də azğın cəlladların ne uşa-ğı yazıqları gəlirdi, ne qocaya, ne qadına... Bakıya məhz belə dəstəle-rin yerildiməsinin ne demək olduğı-nu bilən Heydər Əliyev həmin bəya-natda ölkə rəhbərliyindən soruşur-du:

"...Azərbaycana kənardan böyük ordu kontingenti yeridilmişdir. Res-publikada neçə ordu birləşməsinin olduğı mənə yaxşı bellidir. Azər-baycanda kifayət qədər - 4-cü ordu, Xə-zər Herbi Dəniz Donanması, desant qoşunlarının diviziyası, Hava Hücu-mundan Müdafiə Qoşunları, DIN-in daxil qoşun birləşmələri vardır.

Oraya əlavə qoşun yeritmək ne-yə lazım idi? Əgər belə bir zərurət var idisə, orada yerləşən hərbi his-sələrdən də istifadə etmək olardı. Belə qarar qəbul edən Azərbaycan rəhbərliyi, hamıdan əvvəl isə bərk ayaqda Azərbaycanı qoyub qaçmış Vəzirov öz xalqı qarşısında məsuli-yət daşımaldır. Ölkənin ali siyasi rəhbərliyinə yanlış məlumat verənlər də məsuliyyət daşımaldır".

Yenə qadağalar mexanizmi işə salındı, bu bəyanatı o günlərdə Azərbaycanı başqa bütün dünya eşitmişdi. Əlbəttə, Qorbaçov da, ciz-gi filmlərinin bədnam personajları ki-mi qaçan Vəzirovdan sonra birinci vəzifə pilləsinə qalmaq üçün yan-rışan büro üzvləri də. O zaman nain-kı bəyanatın, hətta Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına başsağlığının mətbuat səhifəsinə çıxmasına və ya televiziya-radioda səslənməsinə cidd-cəhdlə mane olundu. Bu da bəs ələmirdi. Xalqın diqqətini tərədil-miş ağır cinayətdən yayındırmaq üçün mərkəzi mətbuatda yeni böhtan, yalan kampaniyası başlandı.

Yanvar müsibətləri imperiya və respublika rəhbərliyinin cinayətləri-nin alt qatlarını da xalqa əcdı, "peres-troyka", "daha çox demokratiya, da-ha çox sosializm" pərdələri arxasında gizlənməsi yeni qəsbkarlıq ınyətləri aşkarlandı. Azərbaycan mətbuatında Heydər Əliyevin haqqında müsbət fikrə "embarqo" qoyulmuş inadla da-vam etsə də, mənfəi fikirlərin və anti-ƏLİYEV kampaniyasının da meydanı daraldı, çünki mətbəədə çalışan sadə adamlar - linotipçilər, səhifə bağlay-ırları onun haqqında qərəzli material-ları yığmaqdan, səhifəyə qoymaqdan imtina edirdilər. Özlərini yazıçı, alim, jurnalist... sayan, böyük titullar qaza-nan, xalq, millət adından saatlarla monoloqlar söyləyən "görməli" kəs-lərin görməyə borclu olduqları işi sa-

də adamlar öz üzərlərinə götürürdül-ər. Xalqın səfəliqi və böyüklüyü də on-dadır ki, sadə adamlar yeri gələndə ən böyük missiyaları şəərəflə yerinə yetirə bilirlər.

– 20 Yanvar hadisələrinin səhəri günü Moskvada Azər-baycan nümayəndəliyinin qarşısında Bakıda törədilən hadisələrə görə mərkəzi hakimiyyəti günahlandırdıqdan və sət bəyanatla çıxış etdik-dən sonra Ümummilli Liderə qarşı təqiblər, təzyiqlər baş-ladı. O dövrdə Moskvada Azər-baycanda hakimiyyət kürsü-sündə Ayaz Mütəllibovu oturtmuşdu. Ölkədə vəziyyət necə idi?

– Yanvar qanlarının üzərindən saymazayana addımlayaraq hakimi-yətin birinci qoltuqlu stulunda əylə-sən Ayaz Mütəllibovun fəaliyyətində heç ne dəyişmədi, əksinə, mərkəzin nüfuzunun zəiflədiyi Alma-Atada, Tbilisidə, Bakıda, Vilnüsədə... tökülen günəhsiz qanlar, başqa ağır cinayətl-er tezliklə SSRİ-nin dağılacağıni ye-qinləşdirdikçə, o özünü Heydər Əli-yevin şəxsiyyəti qarşısında daha ra-hətsiz, səksəkəli, dəyərdir ki, vahim-əli aparırdı. Hələ ki, mərkəz öz zo-runu yeridirdi, Azərbaycan sonu gö-bünməyən fəvqəladə vəziyyət, hərbi diktatura rejimi ilə idarə olunurdu. Hakimiyyətdə müəyyən vəzifə dəyi-şiklikləri olmuşdu, amma məddah "yazarların" tərkibi də eyni idi...

Mütəllibov komandasının da həll etmək istədiyi "başlıca problem" Heydər Əliyevin Bakıya gəlişinin qarşısının cidd-cəhdlə alınmasıydı. Bir neçə ay buna nail ola bildilər. Hətta Heydər Əliyev nümayəndə seçildiyi Azərbaycan kommunistləri-

mətləndirməyimin yekunudur. Məni bu addımı atmağa məcbur edən başlıca səbəblər aşağıdakılardır: Bi-rincisi, hələ 1990-cı ilin yanvarında mərkəzin və Azərbaycan KP-nin si-yasi rəhbərliyi altında Azərbaycan xalqına qarşı edilmiş hərbi təcavüz-dən sonra mənə Sov.İKP sıraların-dan çıxmaq fikri yarandı, Yanvar ha-disələrində yüzlərlə adam öldürüldü və şikəst edildi. Bu antihumanist, konstitusiyaya və hüquqazidd hərə-kəti ittiham edərkən Sov.İKP və Azərbaycan KP MK-nin bu cinayətin üstünü açacağına və günahkarları üzə çıxaracağına ümid bağlayırdım.

Özümü ələ alıb səbirli gözledim. Çıxışlarıma cavab əvəzinə çox çək-mədi ki, "Pravda"dən başlayaraq partiyanın mətbu orqanlarında mənə qarşı yönəldilmiş uydurma faktları əsaslandırılmış şəkildə həmin kütlə-yi informasiya vasitələrinin özündə-cə təkzib etmək cəhdlərim boşə çı-xdı. Yenidənqurmanın əsas nailiyyəti olan aşkarlıq özünü birtərəfli göstə-rirdi. Yanvar faciəsinin günahkarları-nı üzə çıxarmaq və cəzalandırmaq haqqında Naxçıvan Muxtar Respubli-kası Ali Məclisinin, ayrı-ayrı vətən-daşların, görkəmli ziyalıların mürə-ciətlərini Azərbaycan kommunist rəhbərliyi qətiyyətlə rədd edirdi.

Artıq ilyarım keçib. Nəinki bu dəh-şətli cinayətlərin hamıya çoxdan məlum olan günahkarları üzə çıxarı-lmayıb, əksinə, bunları ört-basdır et-mək üçün əllərləndən gələnə edilirlər. Ümid edirəm ki, zaman keçdikcə bu faciə unudulacaq. Ancaq tarix dəfə-lərlə sübut etmişdir ki, doğma xalqa qarşı yönəldilmiş qanlı cinayətləri on illər keçsə də, unutmaz və bağışla-maq mümkün deyil..."

Digər əsas səbəblər - mərkəzin iktüzlü siyasəti, erməni millətçilərinin səyləri nəticəsində Yuxarı Qaraba-ğın Azərbaycanın idarəçiliyindən çı-xarılması, aşkarlıqın, siyasi plüraliz-min bəyan edildiyi bir dövrdə Azər-baycanda ərazi bütövlüyünün mü-dafiəsinə qalxmış milli azadlıq hərə-katının və cəmiyyətdə demokratik-ləşmə prosesinin boğulması, adam-ların siyasi fəaliyyətinə görə repres-siyalara məruz qalması idi.

Azərbaycan "rəhbərləri" bu bəya-natı da dərinədən öyrənməliydilər, hələ ki, fəlakətlərin qabağını almağa bütün imkanlar itirilməmişdi. Bakıda evi olmayan, təhlükəsizliyində təmi-nat verilməyən Heydər Əliyev Naxçıvanda, öz doğma yurdunda yaşa-yır, ara-sıra dəyərlı müsahibələr ve-rir, tarixi-siyasi proseslərdən, Azər-baycan siyasi həyatının aktual problemlərindən söz açır, mənalı həyatı-nın yoxsuları, enişləri barədə me-muar yazmağa hazırlaşır. Naxçı-yan təhlükədəydi, qara qüvvələr üç tərəfdən həmləyə hazırlaşır, möv-cud rejim vəziyyəti cinayətkar etina-sızlıqla müşahidə edirdi. Naxçıvanın dışıqları düşmən əhatəsində yalnız qalması azmış kimi, Mütəllibov gürü-hu da bir tərəfdən 300 minlik əhali-nin tələyilə oynayır, muxtar respublika-nı Qarabağ və ölkənin digər sə-rəhdəyanı bölgələri kimi xəyanət və təxribatların qurbanına çevirmək planını gərəkləşdirməyə çalışırdı. Azərbaycanın bu ilu incisi də itirilə bilirdi. Xilasın birçə yolu vardı: Hey-dər Əliyev muxtar respublikaya rəh-bərlik etməliydi! Ayrı yoli yoxdu! Bu-na görə də bütün muxtar respublika-nın əhalisi ayağa qalxdı, təkildə xahiş və tələblərdən sonra Heydər Əliyev razılıq verdi, çünki özü də bilirdi ki, doğma yurdun xilasının ayrı yolu yoxdur.

Naxçıvanda Heydər Əliyevin müdrik el ağsaqqalı və cəsarət və-ziryyətdə yegənə ümid yeri kimi siya-si rəhbərliyə qayıdıqı sonralar onun böyük siyasətə döndüyünün təməli oldu və deməliyəm ki, Azərbaycanın bu strateji bölgəsi, onun mard, zəh-məkçə, tələyin ümidinə qoyulmuş əhalisi ağır mərhumiyyətlər və olma-zın əzab-əziyyətlər bəhasına olsa da, Heydər Əliyevin uzaqqörən, təd-birli və dözümlü siyasəti sayəsində böyük siyasi təxribatlardan, satqınlıq və xəyanətlərdən xilas ola bildi.

Həmişə olduğu kimi, Naxçıvanda da Heydər Əliyev xalqa bir olmağın, onun ağır və əzablarına sərkiliyin, millət, yurd təəssübkeşliyinin canlı örnəyidi və onun uca rəhbər Şəxsi-yəti bütün əzəməti ilə Azərbaycanın hər yerindən görünürdü. Xalq qarşı-sında o vaxtkı üzqürə, simasız, sat-qın "rəhbərlərin" və siyasi meydan-larda cövlən edən şəynəsərruhal-ların da yuxusuna haram qatan, canı-na üşütmə salan məhz bu Ucalıq, bu Əzəmət idi...

1993-cü ilin 15 iyun tarixində Heydər Əliyev xalqın təkildə tələbi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi. İyunun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezi-dentinin səlahiyyətləri Ali Sovetin sədri Heydər Əliyevə verildi. 1993-cü il oktyabr ayının 3-də ümumxalq səssərməsi ilə Azər-baycan Respublikasının Prezi-denti seçilən Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişi ilə müstəqilliyimizin qorunub saxla-nılması təmin olundu, dövlətçiliy-i-miz tarixində yeni mərhələ başla-dı.

– Hidayət müəllim, o dövrdə baş verən hadisələrə bir daha nəzər saldığınızca görə siza təşəkkür edirik.

– Sağ olun.

Müsahibəni apardı: Mehpar ƏLİYEVƏ, "Respublika".